

Handlingsplan Etapp II

Höjeåprojektet II

Rapporten är upprättad av: David Reuterskiöld, Ekologgruppen
Granskning: Johan Krook
Bild: Våtmark vid Ö. Kannik 2008-05-31
Uppdragsgivare: Höje å Vattendragsförbund

Landskrona 2008-08-29
EKOLOGGRUPPEN

Utskriftsversion: 09-01-07
Wordfil: Dokument2

Innehållsförteckning

	sidan
Inledning	3
Förslag till åtgärder för etapp II.....	3
Våtmarker och dammar	4
Nyanläggning	4
Restaurering	5
Övriga åtgärder.....	6
Gångstråk	6
Faunavård.....	6
Plantering	7
Avfasning	7
Uppföljning av genomförda åtgärder	7

Inledning

Under 2007 inleddes ett andra Höjeåprojekt i samarbete mellan Lund, Lomma och Staffanstorps kommuner. Projektet är tänkt att fortgå till 2014 uppdelat i tre etapper enligt följande.

Etapp 1: 2007-01-01 – 2010-06-30

Etapp 2: 2009-01-01 – 2011-12-31

Etapp 3: 2012-01-01 – 2014-12-31

Den första etappen, ”Höjeåstråket”, som delfinansieras via NIP (LONA) pågår för närvarande. Föreliggande dokument utgör en handlingsplan för det kommande praktiska åtgärdsarbetet under etapp 2. De angivna åtgärdsförslagen är baserade på Landskapsvårdsplanen för Höje å från 2007, samt resultaten av den uppsökande verksamhet gentemot markägare som bedrivits under vintern 2007-2008. Omfattningen på föreslagna åtgärder har avvägts mot vad som bedömts rimligt att genomföra med hänsyn till markägarnas intresse m m. Beroende på utfallet av de två första etapperna och mot bakgrund av den totala åtgärdsvolymen som tas upp i landskapsvårdsplanen kan det visa sig önskvärt att utöka projektets omfattning under etapp III.

Förslag till åtgärder för etapp II

De åtgärder som föreslås för etapp två sammanfattas i tabell 1. Här redovisas även ungefärliga totalkostnader för genomförandet. Kostnadsuppgifterna skall endast ses som grova skattningar baserade på uppgifter från landskapsvårdsplanen.

Under den första etappen (”Höjeåstråket”) har arbetet bestått i anläggning av gångstråk utmed vattendragen samt restaurering av vattendrag/fuktängar, där det senare sker i form av ett stort återmandringsprojekt av Höjeåns gamla fåra vid Trolleberg. Under etapp 2 föreslås att arbetet breddas till att omfatta fler åtgärder och att arbetets tyngdpunkt förskjuts mer mot anläggning och restaurering av våtmarker och dammar. Detta dels för att få en större variation på åtgärdernas inriktning jämfört med den första etappen, dels för att de senaste årens översvämningar ytterligare aktualiserat behovet av vattenmagasin i avrinningsområdet.

Utöver anläggning av nya våtmarker/dammar föreslås åtgärdsarbetet under etapp II även omfatta anläggning av gångstråk, faunavårdsåtgärder, plantering utmed vattendrag samt avfasning av dikeskanter. Den föreslagna omfattningen av respektive åtgärd framgår av tabell 1.

Tabell 1. Sammanfattning av föreslagna åtgärder inom ramen för etapp II. Kostnaderna är endast grova skattningar baserade på uppgifter från Höje å landskapsvårdsplan från 2007.

Åtgärd	Volym	Kostnad (grov skattning)
Anläggning av våtmarker/dammar	5-8 objekt (5-11 ha)	6 500 000
Restaurering av bef. våtmarker	1-2 objekt (10-45 ha)	1 000 000
gångstråk	ca 5 km	400 000
Faunavårdsåtgärder	ca 1500 m bottenrestaurering samt ev. eliminering av 1-2 vandingshinder	400 000
Plantering utmed vattendrag	ca 3 km.	500 000
Avfasning av dikeskanter	ca 450 m	200 000
	Summa	9 000 000

Våtmarker och dammar

De målsättningar som Vattendragsförbundet har med anläggning och restaurering av våtmarker och dammar är främst:

- förbättrad vattenkvalitet och minskad övergödning (genom reduktion av näringsämnen)
- ökad biologisk mångfald
- förbättrad vattenmagasineringskapacitet i åns avrinningsområde
- förbättrade möjligheter till rekreation och friluftsliv

Nyanläggning

Anläggning av fem till åtta nya våtmarker/dammar med en sammanlagd areal av fem till elva ha föreslås som målsättning för etapp II. I första hand bör våtmarksanläggningarna styras till de platser som utpekats som strategiska i landskapsvårdsplanen och där positiva signaler erhållits från markägarna i samband med den uppsökande verksamhet som genomförts under vintern 2007-2008. För fem av de totalt 30 föreslagna lägena i landskapsvårdsplanen hade markägarna en positiv grundinställning till anläggning av våtmarker (se tabell 2). Ett visst, men mer tveksamt, intresse för våtmarksanläggning framkom även för ytterligare några lägen.

I de flesta fall är dock intresset beroende av att markägarna får en markersättning som de är nöjda med och ytterligare diskussioner om detta kommer att krävas innan anläggning kan ta vid. Vidare är inte de tekniska och hydrologiska förutsättningarna kända i detalj för alla platser, varför enskilda objekt kan visa sig mindre lämpliga vid noggrannare analys. Samtidigt ska påpekas att ett antal intresseanmälningar inkommit för andra platser än de i landskapsvårdsplanen utpekade (se tabell 2), varav några sannolikt är tillräckligt gynnsamma för att motivera anläggning av våtmarker. Ytterligare intresseanmälningar kan också tillkomma under etappens gång.

Damm vid Nöbbelöv, anlagd inom det första Höjeåprojektet.

Den samlade bedömningen mot bakgrund av dessa förutsättningar är att anläggning av fem till åtta våtmarker/dammar är ett realistiskt etappmål. Beroende på hur många och vilka av de ovan nämnda objekten som kan genomföras bör den sammanlagda arealen av dessa anläggningar kunna uppgå till mellan fem och elva hektar.

Tabell 2. Tabell över tänkbara lägen för anläggning av våtmarker inom etapp II (d v s föreslagna lägen i landskapsvårdsplanen där positiva signaler erhållits från markägarna, samt inkomna intresseanmälningar för alternativa lägen).

Föreslagna lägen i LVP		
Nr	Kommun	Fastighetsbeteckning
V2	Lomma	Prästberga 1:4
V9	Lomma	Borgeby 16:8
V19	Staffanstorp	Lilla Bjällerup 9:2 m fl
V22	Lund	Dalby 10:2
V26	Lund	Lunnarp 6:4, 7:19
Intresseanmälningar		
	Lomma	Kommunal mark S Lomma
	Lund	Södra Ugglarp 1:1
	Lund	Gödelöv 15:1
	Lomma	Flädie 14.1
	Lund	Fjelie 22:2

Restaurering

Restaurering av ett till två av de utpekade objekten i landskapsvårdsplanen föreslås som målsättning för etapp II. Hur stor areal detta innebär är svårt att uppskatta då det i hög grad beror på vilka objekt som restaureras och i vilken omfattning. I första hand föreslås att möjligheterna till restaurering undersöks närmare i Fels mosse (N4) samt Olstorp (N8).

Från båda dessa områden har positiva signaler framkommit från markägarna i samband med den uppsökande verksamheten. Båda områdena har dessutom hög naturvärdespotential. I Fels mosse finns ett av ytterst få kvarvarande områden med rikkärrsvegetation inom Höje å avrinningsområde nedströms Genarp. Olstorp utgörs av ett utdikad, igenväxande våtmarksområde på över 30 ha. Här kan därmed finnas möjlighet att återskapa ett sammanhängande hävdat våtmarksområde av ansevärd storlek vilket i sig gör projektet mycket intressant från naturvårdssynpunkt. Ett visst inledande projekteringsarbete har här dessutom redan inletts inom ramen för den uppsökande verksamheten samt delvis på markägarens bekostnad (avvägning).

Vidare kan sägas att objekt V9 (vid Borgeby), som i landskapsvårdsplanen bedöms kunna omfatta cirka 8 ha, i praktiken utgör en kombination av nyanläggning (schaktning) och restaurering (vattenståndshöjning) av en tidigare våtmark.

Övriga åtgärder

De övriga åtgärder som föreslås genomförs inom etapp II är anläggning av gångstråk, faunavårdsåtgärder, plantering utmed vattendrag samt avfasning av dikeskanter. Beträffande dessa har ingen förberedande undersökning gjorts av intresset hos markägarna. I denna handlingsplan pekas därför inga specifika sträckor eller åtgärdsobjekt från landskapsvårdsplanen ut. Istället föreslås som generellt mål för etapp II att mellan 10 och 40 procent av den totala föreslagna volymen från landskapsvårdsplanen genomförs för respektive åtgärdstyp.

Gångstråk

Sydvästra skånes jordbrukslandskap hör idag till de områden i Sverige som har den allra minsta arealen allemansrättsligt tillgänglig mark per invånare. Samtidigt erbjuder jordbruksbygderna runt tätorterna, trots den intensiva odlingen, många tilltalande vyer och naturupplevelser. Särskilt gäller detta i anslutning till ådalar och större vattendrag. Projektets syfte med anläggning av gångstråk är att förbättra allmänhetens tillgänglighet till jordbrukslandskapet i avrinningsområdet och tillgången till tätortsnära naturpromenader. Vidare finns en vision inom vattendragsförbundet att i förlängningen få till stånd en sammanhängande vandringsled längs Höje å från Lomma till Genarp.

Beträffande gångstråk föreslås som mål för etapp II anläggning av cirka 5 km. Denna sträcka behöver inte vara sammanhängande. Varje enskild sträcka som anläggs bör dock, i sig själv eller tillsammans med befintliga vägar och stigar, utgöra ett väl fungerande promenadstråk. Stråken kan antingen utgöra slingor där man kommer åter till utgångspunkten eller leder som knyter samman byar eller andra väg-/stigsystem. Lägen i nära anslutning till bebyggelse bör prioriteras, liksom sträckor som direkt ansluter till stråk som anlagts inom etapp I ("Höjeåstråket"). Särskilt bör prioriteringen utgå från det långsiktiga målet att få till stånd en sammanhängande led längs Höje å mellan Lomma och Genarp.

Merparten av stigarna föreslås anläggas som enkla beträddor (ca tre m breda gräsremсор i åkerkanterna längs vattendragen). Funktionshinderanpassning av någon kortare, tätortsnära sträcka bör också genomföras. Lämpligt läge och utformning av denna bör då först utredas mer detaljerat.

Faunavård

Merparten av de åtgärder som föreslås inom etapp II bedöms vara gynnsamma för traktens fauna. Den faunavård som avses här syftar däremot på specifika åtgärder för att gynna vattendragets djurliv såsom fisk, musslor och småkryp (bottenfauna). Denna fauna är idag ofta utarmad till följd av regleringar, rätning och regelbundet återkommande rensningar av vattendragen.

På många håll har rensningarna till exempel medfört att naturligt förekommande sten och grusbäddar grävts bort. Den åtgärd som främst föreslås är därför restaurering av hårdbottnar genom utläggning av block, sten och grus på strömvattensträckor, samt kompletterande anläggning av sedimentfällor.

Som totalt mål för etapp II föreslås restaurering av cirka 1500 meter hårdbottnar. Restaureringarna ska förläggas till några av de utpekade strömsträckorna i landskapsvårdsplanen och Höje å fiskevårdsplan från år 2000. Utöver bottenrestaureringar kan även eliminering av något eller några av de i landskapsvårdsplanen utpekade vandringshindren för den vattenlevande faunan komma ifråga under denna åtgärdskategori.

Plantering

Planering av träd och buskar längs vattendrag främjar flera av de mål som Höjeåprojektet strävar efter. Den vattenlevande faunan gynnas genom skuggningen av vattnet som leder till minskad igenväxning, kallare vatten och högre syrgashalter. Även den landlevande faunan i det trädfattiga åkerlandskapet gynnas då planteringarna ger skydd och underlättar djurens förflyttning i landskapet. Träd och buskar skapar dessutom en mer tilltalande och varierad miljö längs vattendragen och gör dem mer attraktiva som promenadstråk.

Plantering längs vattendrag på en total sträcka av cirka 3 kilometer föreslås som mål för etapp II. Planteringarna bör styras till någon eller några av de utpekade sträckorna i Höje å landskapsvårdsplan. Samordning bör ske med ovan nämnda faunavårdande åtgärder.

Avfasning

Avfasning av dikeskanter är en viktig åtgärd för att minska erosionen och åns transport av jord och näringsämnen till Lommabukten. Avfasning innebär dessutom att vattendragen får en större tvärsnitt och att större vattenvolymer därmed kan magasineras nere i åfåran innan denna svämmar över.

För avfasning av dikeskanter föreslås ett etappmål på cirka 450 meter. Avfasningen bör styras till de utpekade sträckorna i landskapsvårdsplanen vilka främst är förlagda till partier med kraftig slänterosion.

Uppföljning av genomförda åtgärder

Det är önskvärt att någon form av uppföljande studier av de genomförda åtgärderna sker inom Höjeåprojektet II, för att belysa hur olika nyttoaspekter och målsättningar uppnåtts. Såväl biologiska och vattenkemiska undersökningar som uppföljning av våtmarkernas tekniska funktion vore värdefullt. Undersökningar av besöksfrekvensen längs anlagda gångstråk är ytterligare en tänkbar åtgärd. Uppföljningsstudier skulle kunna inledas under etapp II, men kan även skjutas till etapp III, då ett större antal åtgärder hunnit komma till stånd.

Som ett riktmärke för omfattningen föreslås att uppföljningsstudier totalt under Höjeåprojektet II bör få uppgå till tre till sju procent av projektets totala kostnader. Inom det första Höjeåprojektet uppgick dessa kostnader till knappt 9 procent. Här ingick dock mycket ambitiösa långtidsstudier av närsaltreduktionen i de anlagda dammarna.